

psychological and other influences which are for a certain territory the reaction of this market on a certain product." In een annex geeft hij onder het hoofd „external influences" nader aan, wat hij daaronder verstaat. Verder stelt hij voor het woord „commercial research" te gebruiken voor „the whole of all influences of interest for the relation between market and product." Hij verdeelt als volgt:

Commercial Research

Markt-analyse

Product-analyse

- a. van het technisch karakter van het product
- b. van de psychologische kenmerken van het product
- c. prijs-analyse van het product

Onderneming-analyse

- a. advertentie analyse
- b. verkooporganisatie analyse
- c. credietpolitiek analyse

Betoogd wordt verder:

1. Markten moeten als meetbare grootheden worden beschouwd. De ontwikkeling van het marktonderzoek moet worden gezocht in de ontwikkeling der methoden en in het bijeenbrengen van het materiaal, die het meten van de absolute grootte der markt mogelijk maken.

2. De meening, dat niet de absolute grootte der markten moet worden gemeten, doch haar betrekkelijke belangrijkheid moet worden bepaald, leidt wel is waar meer rechtstreeks tot praktische uitkomsten; men moet zich er echter wel rekenschap van geven, dat dit niet noodzakelijkerwijze het uitgangspunt van het gestelde probleem kan zijn. Bovendien zal men hebben te bedenken, dat volstrekt nauwkeurige koopkrachtoëfficiënten slechts kunnen worden berekend aan de hand van de gegevens op grond waarvan ook de absolute grootte der markt kan worden bepaald.

3. Tot dat doel moet men drie nieuwe begrippen aanwenden:

- a. de maximale opnemingsmogelijkheid
- b. de verzadigingssnelheid
- c. de vervangingssnelheid.

(Wordt vervolgd)

C. V.

LASTIGE GEVALLEN

De bedoeling van deze rubriek is gelegenheid te bieden lastige gevallen, die zich in de praktijk den accountant in zijn beroep voordoen of kunnen voordoen, — lastig, omdat er een onoplosbare tegenstrijdigheid tusschen theorie en praktijk schijnt te bestaan — hier ter sprake te brengen, resp. ter oplossing aan den lezer voor te leggen. De Redactie doet een voortdurend beroep op allen, die op zulke „gevallen" stuiten, om ze te formuleeren en bij den Secretaris in te zenden.

Beantwoording Lastig Geval No. XII

In hoeverre is de accountant verantwoordelijk voor mededeelingen van financiële aard, voorkomende in een jaarverslag, waarin tevens een door hem goedgekeurde jaarrekening voorkomt?

De steller dezer vraag geeft als illustratie het jaarverslag eener levensverzekeringmaatschappij, waarin naast de balans en verlies- en winstrekening, verschillende staten voorkomen, welke deels specificaties van posten, voorkomende op de jaarrekening,

bevatten, anderdeels meer technische cijfers en hun onderlinge verhoudingen aangeven. Soortgelijke kwesties, als door den steller der vraag zijn aangegeven, kunnen zich ook voordoen t.a.v. de jaarstukken van een gemeentebedrijf. Bij K.B. van 8 April 1931 is bepaald, dat de wet van 31 Januari 1931, S. no. 41 tot herziening van de Gemeentewet in werking treedt met ingang van 15 April 1931, zoodat vanaf dien datum van kracht is het nieuwe artikel 265 (in het ontwerp van wet artikel 227a) dat luidt:

Met betrekking tot de takken van dienst, ten aanzien van welke artikel 252 is toegepast, doen burgemeester en wethouders telken jare, binnen den bij verordening door den raad bepaalden termijn, aan dezen verantwoording van het gevoerde beheer in het afgelopen dienstjaar onder overlegging van eene rekening met de daarbij behoorende toelichtende bescheiden, van welke rekening de cijfers door een buiten den tak van dienst staanden boekhoudkundige, door den raad aan te wijzen, deugdelijk zijn verklaard.

Op het jongste congres van de Vereniging van Ambtenaren der Gemeente-financiën, Gemeente-bedrijven en Gemeente-diensten, gehouden 30 September 1932 heeft de Heer J. H. Textor over deze deugdelijkverklaring een prae-advies uitgebracht. Hierin wordt o.m. vermeld:

op pagina 70: Artikel 265 geeft, en o.i. terecht, geen enkele beperking. De cijfers moeten worden deugdelijk verklaard, tout court.

en op pag. 74 en 75: Daar de deugdelijkverklaring betreft de „rekening", is zij o.i. bedoeld voor de stukken, die, ten opzichte van de gevoerde administratie, de eindverantwoording geven. (Bij commerciële boekhouding: balans, rekening van baten en lasten en eventueel rekening van kapitaalsinkomsten en -uitgaven; bij kameralistische boekhouding: rekening van gewone inkomsten en uitgaven en rekening van kapitaalsinkomsten en -uitgaven).

Indien echter in toelichtende staten cijfers naar voren worden gebracht, die, met behoud van dezelfde uitkomsten op de verantwoordingsstukken, principes naar voren brengen, die uit de verantwoordingsstukken zelf niet kunnen blijken (indien de toelichtingen dus feitelijk een integreerend deel der verantwoordingsstukken vormen) dan is de boekhoudkundige o.i. verplicht ook ten opzichte van deze staten een verklaring te verstrekken en daarnaar bij de verklaring op de overige verantwoordingsstukken te verwijzen.

Behalve in het geval, dat hieruit principes blijken, die in de rekening zelf niet voldoende kunnen worden belicht, is de deugdelijkverklaring van deze stukken o. i. overbodig; immers deze wordt door de deugdelijkverklaring der rekening omvat.

Het opnemen van de verklaring op den inventarisstaat in het bijzonder kan aanleiding geven tot de onderstelling, dat de boekhoudkundige op den balansdatum den geheelen voorraad heeft geïnventariseerd; dit kan misleidend zijn, ook in het geval, dat hij de verantwoording voor de goederenbeweging ten volle aanvaardt.

In verband met de inventarisatie per den balansdatum, wijs ik nog op het vermelde op pag. 72 van het prae-advies, waar wordt gezegd: Wij merken naar aanleiding hiervan op, dat de opneming van den geheelen voorraad op den balansdatum o.i. niet noodig is, daar de accountant de goederenbeweging controleert.

Ik acht het standpunt van dezen prae-adviseur volkomen juist. Ter beantwoording van de gestelde vraag is meer in het bijzonder van belang: „ten opzichte van toelichtende staten, welke cijfers principes naar voren brengen die uit de verantwoordingsstukken zelf niet kunnen blijken, dient de boekhoudkundige een verklaring te verstrekken." Wanneer dit standpunt

wordt doorgevoerd, ontvangt de opdrachtgever en ieder, die van de verantwoordingsstukken kennis neemt, een diepgaand inzicht in de principes, welke bij het opstellen dezer stukken zijn gehuldigd. Daar de gemeentebedrijven een onderdeel vormen van de publieke financiën en de voorschriften van de wet op het levensverzekeringbedrijf zijn gebaseerd op zoo groot mogelijke openbaarheid, worden, in tegenstelling met de publicaties van andere bedrijfshuishoudingen, in de verantwoordingsstukken der eerstgenoemde bedrijven alle gegevens vermeld, welke kunnen dienen om een oordeel over het gevoerde beheer uit te spreken. Het standpunt van den genoemden prae-adviseur is m.i. dan ook een logische gevolgtrekking uit de theorie, dat de accountant verantwoordelijk is voor het verschaffen van een zoo juist mogelijk beeld van de gevolgen van het gevoerde beheer (zie art. 27 derde lid der Wet op het Levensverzekeringbedrijf).

Ik wil nu trachten vanuit bovengenoemd standpunt de gestelde vragen te beantwoorden. In geval a. is zeer waarschijnlijk bedoeld de gegevens voorkomende op staat L 4, terwijl geval b. slaat op den staat L 9. Staat L 4 geeft onder sub 1 een splitsing der op de verlies- en winstrekening voorkomende onkosten in eerste- en doorlopende onkosten, onder sub 2 de verhouding tusschen de eerste onkosten en de productie, onder sub 3 de verhouding tusschen de doorlopende administratiekosten enerzijds en de ontvangen termijnpremieën eigen risico, het gemiddeld verzekerde kapitaal eigen risico en het gemiddeld aantal polissen anderzijds, terwijl onder sub 4 en 5, waarvan de beantwoording niet verplicht is, variaties op dit thema voorkomen. Staat L 9 geeft een specificatie van de in het boekjaar op effecten gemaakte winst of het daarop geleden verlies benevens een specificatie van de aanwezige portefeuille met vermelding der boek- en beurswaarden. Van staat L 9 kan dus zeer zeker worden gezegd, dat daarin principes naar voren komen, welke uit de verantwoordingsstukken zelf niet blijken n.l. de waardeering, zoodat de accountant m.i. verplicht is om de juistheid van dezen staat na te gaan. En in de praktijk levert dit geen buitengewone moeilijkheden op, daar de accountant, ter controle op de ontvangen rente in zijn dossier, een specificatie der portefeuille heeft, welke hij ook gebruikt bij de inventarisaties. Mede in dat verband wijs ik nog op hetgeen is medegedeeld op pag. 99 van het Leerboek der Accountancy deel III B van *Nijst*, waar o.m. is vermeld: „De accountant zal bij zijn controle niet alleen het waardeeringssysteem en de daarop gebaseerde berekeningen moeten nagaan, doch ook zich moeten overtuigen van de aanwezigheid der effecten.” Deze controle van het waardeeringssysteem brengt mee de vergelijking tusschen de boek- en beurswaarden, zoodat de accountant voor de controle der jaarrekening dezen staat geheel moet controleeren. De medeonderteekening van staat L 9 door den accountant brengt dan ook geen bijzondere werkzaamheden mee. T. a. v. deze medeonderteekening dient te worden gelet op artikel 14 van het K. B. d.d. 18 Juli 1925, S no. 335 hetwelk luidt: „Indien staten medeonderteekend zijn door een accountant, wordt in die staten medegedeeld, of de accountant zich al dan niet overtuigd heeft dat de staat den werkelijken toestand weergeeft.”

Met betrekking tot het al of niet medeonderteekenen van staat L 4 kan het volgende worden opgemerkt. De totale kosten zijn reeds door den accountant gecontroleerd. Indien de verdeling der groepstotalen over eerste en doorlopende onkosten niet volgens bepaalde algemeene verhoudingen geschiedt doch, voor zoover zulks noodig is, voor elken post plaats heeft, zal in de administratie deze splitsing zijn aangebracht, zoodat de accountant in elk geval de juistheid der splitsing betrekkelijk gemakkelijk kan beoordeelen. Verder dient de accountant bij zijn controle m.i. na te gaan of de werkelijk gemaakte kosten worden

gedekt door de opslagen. Volgens een artikel van den Heer *I. Roet Jzn.*, voorkomende in M. A. B. van April 1928, getiteld: „Iets over het zichtbaar maken der obligo's van de wiskundige reserve bij de levensverzekeringsmaatschappijen” wordt voor de dekking der acquisitiekosten in de koopsommen en premieën doorgaans een vast percentage van de verzekerde som ingecalculeerd, terwijl dit, volgens het daarop volgende voorbeeld, ook het geval is t.a.v. de ieder jaar regelmatig wederkerende gewone bedrijfskosten. Hiervan uitgaande, komt het mij betrekkelijk gemakkelijk voor vanuit de door den accountant gecontroleerde verzekerde kapitalen, de daarin begrepen kostenopslagen te bepalen, zoodat de vergelijking van deze opslagen met de werkelijke kosten zonder veel moeilijkheden kan geschieden. Deze controle houdt ten nauwste verband met de beoordeeling van de juistheid der wiskundige reserve, wanneer deze niet wordt berekend volgens de netto methode (zie *Nijst* pag. 70). Immers, wanneer de werkelijke doorlopende kosten grooter zijn dan de daarvoor ingecalculeerde opslagen, moet met dit verschil rekening worden gehouden, daar anders de levensverzekeringsmaatschappij in de toekomst aan verliezen uit dezen hoofde blootstaat.¹⁾

Bij deze controle doet de accountant ongeveer wat in staat L 4 onder sub 2 en 3 wordt gevraagd. Verder zal, volgens *Nijst* pag. 75 en 76, de accountant niet nalaten van de splitsing der kosten in eerste en doorlopende kosten gebruik te maken, door vergelijking der gespecificeerde cijfers van opeenvolgende perioden voorkomende op staat L 4, terwijl hij vooral aan grove afwijkingen der percentages bijzondere aandacht kan besteden. Daar hij zich dus bij zijn conclusies op deze cijfers baseert, dient bij hen eerste te hebben gecontroleerd. Practisch staat dus niets aan de medeonderteekening van staat L 4 in den weg.

En ook theoretisch komt mij deze medeonderteekening gewenscht voor. Wel is waar blijkt uit den staat L 4 niet direct het gevolg van het gevoerde beheer, omdat naast de werkelijke kostenpercentages niet de ingecalculeerde worden vermeld, doch wel komt uit de cijfers van dezen staat indirect het gevoerde beheer tot uitdrukking, n.l. door vergelijking van deze cijfers met dezelfde gegevens van soortgelijke maatschappijen. In het door den steller der vraag gegeven geval a. was het dan ook blijkbaar de bedoeling der betrokken levensverzekeringmaatschappij, in dit opzicht een gunstigen indruk van haar beheer te geven. Ook t.a.v. staat L 4 kan dus worden gezegd, dat daaruit principes naar voren komen, welke uit de verantwoordingsstukken zelf niet kunnen blijken.

De medeonderteekening door den accountant van de staten L 4 en L 9 komt mij gewenscht voor. En op grond van het bovenstaande meen ik in het algemeen te mogen beweren, dat de accountant alle gepubliceerde toelichtende staten mede dient te onderteekenen, wanneer uit de daarin voorkomende cijfers principes blijken, welke uit de verantwoordingsstukken zelf niet naar voren komen, of wanneer uit die cijfers eenige conclusie kan worden getrokken t.a.v. het gevoerde beheer. Het spreekt m.i. van zelf, dat deze medeonderteekening zich beperkt tot die staten, over welker inhoud de accountant tot beoordeelen bevoegd is, hetgeen bijv. niet het geval is met staat L 16.

W. WESTRA

Naschrift

De gegevens a. en b., vermeld in het „Lastige Geval”, kunnen in een jaarverslag van een verzekering-maatschappij voorkomen

¹⁾ *Nijst* zegt verder: Niettemin kan ook bij deze (netto) methode de dekking der toekomstige kosten in het gedrang komen bijv. wanneer de bruto-premie te laag is.

in toelichtende staten, in afzonderlijke toelichtingen en/of b.v. ook in het „verslag” der Directie, vooraan in het jaarverslag.

Als richtsnoer bij de uitwerking van het „Lastige Geval” behoort m.i. dan ook te gelden, dat de accountant er zich rekenschap van behoort te geven, dat niet uitsluitend de balans en de winstrekening, doch ook het overige gedeelte van het jaarverslag de bron vormt, waaruit outsiders-belanghebbenden gegevens kunnen putten omtrent den financiëelen toestand en den gang van zaken eener onderneming, vereeniging enz. De accountant behoort er volgens mijn persoonlijke meening naar te streven, dat de gegevens van financiëelen aard, voorkomende in het jaarverslag, het maximum aan zekerheid omtrent hunne waarachtigheid bieden. De accountant moet dus meer dan tot dusverre in doorsnee geschiedt zich afvragen, in hoeverre hij, behalve de balans en de winstrekening, ook den overigen inhoud van het jaarverslag dient te controleeren.

Uit het artikel van den Heer *Westra* meen ik te mogen opmaken, dat deze Heer den accountant verantwoordelijk acht (althans wat de toelichtende staten betreft) voor mededeelingen van financiëelen aard, voorkomende in het jaarverslag, waarin een door den accountant goedgekeurde jaarrekening voorkomt.

De Heer W. komt tot de conclusie, dat de accountant alle gepubliceerde toelichtende staten behoort te onderteekenen, wanneer:

- 1e. uit de daarin voorkomende cijfers principes blijken, welke uit de verantwoordingsstukken zelf niet naar voren komen of,
- 2e. uit deze cijfers eenige conclusie kan worden getrokken ten aanzien van het gevoerde beheer.

De toepassing van het sub 1e. en vooral ook van het sub 2e. genoemde hangt van persoonlijk inzicht af; niet alleen van dat van den accountant zelf, doch zelfs van dat van derden, die daaromtrent immers een andere meening kunnen hebben dan de desbetreffende accountant. Uit praktische overwegingen kan ik dan ook de conclusie van den Heer W., op grond waarvan al of niet tot onderteekening van toelichtende staten moet worden overgegaan, niet onderschrijven.

Voor alle mededeelingen in het jaarverslag, dus voor den ganschen inhoud, is de accountant uiteraard niet verantwoordelijk. Het wil mij voorkomen, dat een vruchtdragende gedachtenwisseling over de beste wijze, waarop uit het jaarverslag de omvang der verantwoordelijkheid behoort te blijken, welke de accountant voor den inhoud daarvan draagt, eerst mogelijk is, nadat vastgesteld is hoe ver deze verantwoordelijkheid voor ieder *onderdeel* van het jaarverslag gaat.

In een jaarverslag van een N.V. kunnen behalve

- A. de balans en de winstrekening, door den accountant onderteekend,
- a.m. ook voorkomen:
- B. toelichtende *staten*, aansluitende op de balans en winstrekening,
- C. afzonderlijke *toelichtingen* op de balans en winstrekening,
- D. verhoudings-cijfers of andere „indirecte” cijfers, ontleend aan de administratie,
- E. statistische overzichten over een reeks van jaren,
- F. technische gegevens, welke geheel of ten deele in de administratie voorkomen, of uit de administratie zijn af te leiden.

G. retrospectieve (mededeelingen
H. prospectieve (beschouwingen
e.d.

In beide gevallen kan cijfermateriaal zijn verwerkt, dat reeds in het meer administratief gedeelte van het jaarverslag (b.v. bij A, B of C) is vermeld, dan wel in geen enkel gedeelte van het jaarverslag is genoemd.

Gewoonlijk worden de gegevens in G en H in het z.g. verslag der Directie — vooraan in het jaarverslag — opgenomen.

- I. begrootingen,
- J. verslag van een deskundige,
- K. verslag van Commissarissen.

Niet alleen voor A. doch ook voor B. en C. — omdat daarin feitelijk „onderdeelen” der jaarrekening zijn opgenomen — behoort de accountant zich m.i. volledig verantwoordelijk te voelen, natuurlijk met de restrictie in het Reglement van Arbeid voorzien, dat zijn verantwoordelijkheid niet verder gaat dan dat van den niet-ter-zake-kundige. De in het Mei-nummer genoemde gevallen a. en b. zullen doorgaans blijken uit B. of C.; te dien opzichte onderschrijf ik dus de meening van den Heer *Westra*, dat de accountant verantwoordelijk is. Hierbij is het m.i. onverschillig, of deze mededeelingen geschieden in den vorm van staten, dan wel door middel van z.g. toelichtingen. Of men mededeelingen van financiëelen aard in een bepaalden vorm giet, is in wezen immers van ondergeschikt belang.

In het algemeen behoort de accountant m.i. ook de verhoudings-cijfers enz., in D. genoemd, te controleeren, tenzij uit de accountants-verklaring het tegendeel blijkt.

Voor E. draagt hij ook verantwoordelijkheid (uit zijne verklaring moet dus — zoo nodig — blijken, voor welke jaren hij geene verantwoordelijkheid draagt).

Voor F. is hij in het algemeen m.i. niet verantwoordelijk; een consciëntieus accountant zal intusschen voor ieder voorkomend geval wel nagaan, in hoeverre hij zich verplicht acht toch een geheele of gedeeltelijke controle voor dat deel, hetwelk eventueel tot zijne competentie behoort te moeten uitoefenen.

Het verdient aanbeveling, voor zoover mogelijk, de gegevens waarvoor de accountant in een jaarverslag verantwoordelijkheid kan aanvaarden, te doen scheiden van de overige. Bij G. en H. is dit doorgaans evenwel niet door te voeren. De accountantsverantwoordelijkheid strekt zich daarvoor m.i. niet verder uit dan tot gegevens van zuiver administratieven aard (bedragen, verhoudings-cijfers e.d. en voor de juistheid der daarbij gegeven omschrijvingen). Het is hierbij naar mijne meening onverschillig, of deze gegevens elders in het jaarverslag ook reeds zijn opgenomen. Uit het voorgaande volgt, dat de accountant ook acht behoort te geven op „l’art de grouper les chiffres”; hij behoort dus te waken tegen die cijfer-groeperingen en de aan de hand daarvan getrokken conclusies, waarvan hij als accountant van het betrokken bedrijf behoort te weten, dat deze een niet ware voorstelling van de werkelijkheid geven. Voor de eigenlijke „retrospectieve of prospectieve mededeelingen” draagt hij een beperkte verantwoordelijkheid: bedoelde

mededeelingen mogen van administratief standpunt bezien geen onwaarachtigheden bevatten (b.v. „de omzet is gestegen”, terwijl deze, rekening houdende met onverkochte voorraden van filialen, in werkelijkheid per saldo is gedaald).

Indien in een jaarverslag een afzonderlijke staat voorkomt met „Begroote bedragen” (b.v. eene begroting van inkomsten en uitgaven), dan is de accountant voor de juistheid der begrotingen evenmin aansprakelijk als voor eene raming, tusschen den overigen tekst opgenomen in het „verslag” der Directie (het feit, dat gegevens tusschen den „tekst” worden opgenomen dan wel in een afzonderlijken staat resp. als afzonderlijke „toelichtingen” voorkomen, acht ik een secundaire gelegenheid). Al is de accountant voor de hoegrootheid der begroote bedragen niet verantwoordelijk, een voorzichtig accountant zal ook hier wel een oog in het zeil houden.

In geval J., verslag van een deskundige, b.v. het actuariëel verslag van den wiskundigen adviseur, zal de accountant m.i. verschillende daarin genoemde gegevens eveneens in zijn controle moeten betrekken. Indien in Staat L. 15, sub 7, de actuaris schrijft: „Volgens opgave van de Directie zijn alle eerste onkosten van het afgelopen boekjaar, voor zoover zij nog niet betaald zijn, op de balans onder diverse crediteuren opgenomen”, dan behoort de accountant m.i. deze mededeeling op hare juistheid te onderzoeken. Komt in een dusdanig verslag eene mededeeling voor omtrent het prospectief overschot der doorloopende kosten, dan behoort de accountant deze gegevens eveneens na te gaan.

Eene moeilijkheid doet zich voor ten aanzien van K., het praeadvies van Commissarissen aan aandeelhouders, indien de controle ingevolge opdracht van Commissarissen wordt uitgeoefend. Formeel is de accountant alsdan wellicht niet verantwoordelijk voor het gedeelte, dat door Commissarissen is ondertekend, indien uit de accountants-verklaring blijkt, dat de controle is opgedragen door Commissarissen. Uit practische en moreele overwegingen zal het intusschen aanbeveling verdienen ook deze gegevens (doorgaans slechts bestaande uit een herhaling van elders reeds genoemde eindcijfers) ter inzage te vragen. In de practijk levert dit geen moeilijkheden op, indien de accountant het jaarverslag, voordat dit wordt afgedrukt, bestudeert en voor zoover nodig op juistheid toetst.

Het komt mij gewenscht voor ook nog te wijzen op wettelijk voorgeschreven staten en toelichtingen en de niet wettelijke. Moet de accountant de „bedrijfs-rekening” eener Levensverzekering-Mij. controleeren? Deze is niet wettelijk voorgeschreven. Indien de Maatschappij tot publicatie daarvan overgaat m.i. zeer zeker en nog wel om twee redenen. Niet alleen, omdat cijfers van financiëlen aard, voorkomende in de jaarverslagen, gecontroleerd moeten worden, doch ook, omdat de werkelijke winstrekening eigenlijk de bedrijfs-rekening is. Natuurlijk zal hij voor sommige posten zich moeten dekken door eene verklaring van een actuaris.

Het wil mij voorkomen, dat, ingeval staten of toelichtingen wettelijk zijn voorgeschreven, de accountant zich ook voor de „indirecte” financiële gegevens verantwoordelijk behoort te gevoelen, zelfs al komen in den desbetreffenden staat geen cijfers voor. In Staat L. 8 f. moeten de Levensverzekering-Maatschappijen een lijst verstrekken van de taxateurs, die de taxaties der hypothecaire onderpanden hebben verricht. In dezen staat komt geen enkel „cijfer” voor; toch meen ik, dat de accountant voor de juistheid en volledigheid van het gepubliceerde verantwoordelijk is.

Op den duur kan het niet anders, of de grootere verantwoordelijkheid, welke de accountant in het Levensverzekering-bedrijf op zich moet nemen, zal invloed uitoefenen op de verantwoorde-

lijkheid voor soortgelijke gegevens, voorkomende in de jaarverslagen van andere bedrijven, ook al is publicatie daarvan niet wettelijk voorgeschreven. Indien een Hypotheekbank tot publicatie van een staat als L. 8 f. zou overgaan, zal een consciënticus accountant zich allicht afvragen, of ook deze staat door hem gecontroleerd behoort te worden.

Resumeerende meen ik de hoofdvraag als volgt te moeten beantwoorden:

De accountant behoort er zich rekenschap van te geven, dat hij bij een volledige controle niet uitsluitend de balans en winstrekening, doch in werkelijkheid de administratie op hare juistheid toetst. Voor zoover het Bestuur het nodig oordeelt in het jaarverslag — daartoe al of niet door wettelijke voorschriften gedwongen — behalve de balans en winstrekening nog andere „directe” of „indirecte” gegevens van administratief financiëlen aard op te nemen, behoort de accountant zich verantwoordelijk te voelen, onder reserve van de hierboven genoemde beperkingen, voor de juistheid en volledigheid dezer gegevens.

Betreffende de vastlegging in het jaarverslag van de verantwoordelijkheid, welke de accountant voor de verschillende onderdeelen van het jaarverslag loopt, meen ik nog het volgende te moeten opmerken:

Omtrent de beteekenis, welke aan de niet-ondertekening van toelichtende staten door accountants ten opzichte van hun verantwoordelijkheid wordt toegekend, schijnt geen overeenstemming te bestaan. Het is mij bekend, dat er accountants zijn, die het vanzelfsprekend vinden, dat de accountant *niet* verantwoordelijk is voor die in het jaarverslag voorkomende toelichtende staten, welke *niet* door hem zijn ondertekend. Bij het systeem van den Heer *Westra* beteekent de niet-ondertekening dezer staten geenszins, dat de accountant daarmee heeft te kennen geven, dat deze staten niet door hem zouden zijn gecontroleerd en hij zich dus niet voor den inhoud daarvan verantwoordelijk zou stellen. Integendeel, de niet-ondertekening geschiedt, omdat verantwoordelijkheid daarvoor zoo vanzelfsprekend is, dat ondertekening overbodig wordt geacht.

Ter verkrijging van uniformiteit stel ik voor toelichtende staten, toelichtingen, het „verslag” der Directie enz., bij voorkeur niet te ondertekenen, doch in de accountants-verklaring mede te deelen, dat men zich accoord verklaart met de staten en toelichtingen, vermeld op pag. / (en eventueel op pag. / enz.), alsmede met de aan de administratie ontleende gegevens, voorkomende in het verslag der Directie, opgenomen op pag. / van dit jaarverslag.

ROET

REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT LITERATUUR OP HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHuishoudkunde

Redactie: **Mej. Dr. R. PHILIPS** en **Drs. G. L. GROENEVELD**
voor bedrijfseconomie en **J. P. DE HAAN** en
J. C. SPANGENBERG voor accountancy

A. ACCOUNTANCY

II. HET ACCOUNTANTSBEROEP

Accountants-commission

Redactie — Naar aanleiding van het feit, dat de Engelsche regeering accountants hadden uitgesloten van het ontvangen van provisie over door hunne bemiddeling ter conversie aangeboden obligaties war-loan, geeft de redactie als haar meening, dat dit niet juist is geweest.